

نگاهی به عید نوروز در دین مبین اسلام

<?xml encoding="UTF-8?>

بسم الله الرحمن الرحيم

نوروز ایرانیان که در آغاز فصل بهار جشن گرفته می‌شود، پیام آور نو شدگی سال و آمدن گرما و مرگ زمستان و رویش دوباره طبیعت، و زمان خروج انسان از عالم خمودگی و پیوستن به طبیعت و شروع به حیات اجتماعی دوباره در جامعه است. [1]

نوروز، سمبل تحول و تغییر و دگرگونی است. علاوه بر اینکه طبیعت بی‌جان جانی تازه می‌گیرد، ایرانیان نیز با خانه تکانی و پوشیدن لباس نو و ... سعی می‌کنند به استقبال این تحول بروند. بدون شک این تحول به سمت نیکویی و بهتر شدن است.

این همه نیکویی و نیک پسندی آنگاه به بالاترین ارزش رسید که فرهنگ غنی ایران با معارف سعادت آفرین اسلام عجین شد و چشم‌های حقیقت بین را از تماشای مظاهر تحول طبیعت به انقلاب باطن رهنمون ساخت.

پیشینه نوروز:

عید نوروز از زمان‌های قدیم یکی از دو عید بزرگ ایرانیان بوده است، عید دیگر شانزدهم مهرماه به نام «مهرگان» بوده است. [2] امروزه عید مهرگان از اهمیت چندانی برخوردار نیست. نوروز در روزگار «جمشید» چهارمین پادشاه دوره پیشدادی پدید آمد و در پادشاهی او به صورت آئین درآمد. [3] مسعودی در «التنیه و الاشراف آورده است: «هرمز در روز نخست ماه فروردین به مظالم (دادگری) نشست. پس آن روز را «نوروز» نام کرد و سنت گشت». [4]

فردوسی در داستان پدید آمدن نوروز نقل می‌کند که؛ وقتی جمشید از کارهای کشوری بی‌اسود بر تخت کیانی نشست و همه بزرگان لشکری و کشوری بر گرد تخت او فراهم آمدند ... جمشید آن روز را که نخستین روز از فروردین و آغاز سال بود، نوروز نامید و جشن گرفت».

مر آن روز را روز نو خواندند
بمانده از آن خسروان یادگار [5]

به جمشید گوهر افشاندند
چنین روز فرخ از آن روزگار

از نظر اسلام نوروز و بزرگداشت آن نه تنها مذمت نشده است که بهانه اي فرخنده براي هر انسان خردمند است تا بتواند شتابي افزون تر در پيمودن راه دراز معنويت پيدا نمايد. نه فقط نوروز که هر زمان و مکان ديگري نیز که آدمي را به بلای غفلت دچار سازد و او را مشغول لهو لعب نمايد، ناپسند است. اين ماييم که مي توانيم اين مناسبتها را به "عيد واقعي" تبديل کنيم يا نه.

توصيه ها و سفارشهايي که امامان معصوم (ع) در پاسخ به سوالاتي که پيرامون عيد نوروز کرده اند

همگي در همين راستا بوده و نبايد از آن غافل ماند. دوري از اسراف و تجمل گرایی، اجتناب از تفاخر و بزرگنمايي، صله ارحام و بازديد از آشنايان، رفع کدورتها و قهرها، احسان به والدين و سالمندان، محاسبه عملکرد مادي و معنوي در سال گذشته، برنامه ريزي و تصميمگيري جدي براي سال آینده، محبت به کودکان و سفرهاي کوتاه و بلند از جمله سنتهاي حسنه نوروز است که مي تواند آن را براي ما به "عيد" واقعي تبديل کند، همان چيزي که در دعاي کوتاه و درس آموز هنگام تحويل سال از آن به عنوان "احسن الحال" ياد شده است.

اما در اين ميان توجهي دوباره به محرومان و نیازمندان ارزش بالاتري دارد. قرين بودن جشن نيکوکاري با عيد نوروز براي ملت ما هميشگي است. نبايد هيچگاه از امداد و کمک رساني به دستهاي لرزان و نیازمند غفلت کرد و خوشي و سرور شخصي و خانوادگي، دردها و حاجتهاي پابرهنه ها را فراموش سازد.

در خصوص نوروز و نکو داشت آن در اسلام، روايات مختلف وجود دارد. هر چند بيشتري روايات دلالت بر اين دارند که اسلام آن را به عنوان روزهي مهم، مورد تأييد قرار داده است. در روايتي که مُعَلِّي بن خنيس از امام صادق(ع) روايت کرده، حضرت بزرگداشت اين روز را به خاطر وقايعي مي داند که در اين روز اتفاق افتاده است. [6] ابن فهد حلي مي نويسد: «روز نوروز روزهي جليل القدر است... به اين روز عباداتي تعلق دارد که مطلوب شارع است». [7]

علامه مجلسي پس از نقل روايات فراواني در خصوص نوروز و اهميت اين روز، در روايتي مخالف با روايات سابق مي نويسد: امام موسي بن جعفر(ع) خطاب به منصور دوانيقي فرمودند: «من روايات رسول خدا(ص) را جستجو کرده ام اما براي اين عيد روايتي نيافتم. اين روز سنت ايرانيان است که اسلام آن را محو کرده است و پناه بر خدا که ما بخواهيم آن را احيا کنيم». [8]

علامه مجلسي سپس مي نويسد:

«اخبار معلي بن خنيس از جهت سند قوي تر از اين روايت هستند و بين اصحاب شهرت بيشتري دارند». [9]

در خصوص روز نوروز در روایات مختلف آداب گوناگونی ذکر شده است که به پاره‌ای از آن‌ها به صورت مختصر اشاره می‌شود:

- 1- نماز نافله، يك نماز چهار رکعتي پس از نماز ظهر و عصر روز نوروز [10] و دعا کردن در سجده این نماز که موجب بخشش گناهان می‌شود. [11]
- 2- غسل کردن و پوشیدن لباس تمیز و استعمال بوی خوش. در روایتی امام صادق (ع) می‌فرماید: «روز نوروز غسل کن و پاکیزه‌ترین لباس‌هایت را بپوش و خود را با بهترین عطرها خوشبو کن». [12]
- 3- ذکر گفتن خصوصاً ذکر «یا ذی الجلال و الإکرام» [13]
- 4- روزه گرفتن. [14]
- 5- دعا کردن در لحظه سال. [15]

-
- [1]- بلوکباشی، علی؛ نوروز، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، 1380، ص 10.
 - [2]- یعقوبی، ابن واضح؛ تاریخ یعقوبی، ترجمه محمد ابراهیم آیتی، تهران، علمی و فرهنگی، 1371، چاپ ششم، ج 1، ص 117.
 - [3]- مسعودی، علی بن حسین؛ مروج الذهب و معادن الجواهر، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران، علمی و فرهنگی، 1374، ج 1، ص 218.
 - [4]- مسعودی، علی بن حسین؛ التنیه و الاشراف، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران، علمی و فرهنگی، 1365، چاپ دوم، ص 196.
 - [5]- فردوسی، ابوالقاسم؛ شاهنامه فردوسی، تهران، بروخیم، 1314، ج 1، ص 25-26.
 - [6]- عاملی، شیخ حر؛ وسائل الشیعه، قم، آل البيت (علیهم‌السلام)، 1409، ج 8، ص 173.
 - [7]- حلی، ابن فهد؛ مهذب البارع، قم، جامعه مدرسین، 1407، ج 1، ص 191.
 - [8]- مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار، بیروت، مؤسسه الوفاء، 1404، ج 56، ص 101.
 - [9]- همان، یکی از محققان می‌نویسد: «اسلام عید نوروز را نه به طور کلی رد نموده و نه به صورت کلی قبول کرده است بلکه اسلام یکسری از کارهای خوب نوروز که جنبه الهی داشت و سعادت بشر در آن بود قبول کرد و به آن جهت شرعی و اسلامی داد و جهات منفی و بدش را که بوی شرک و خرافات و انحراف می‌داد ممنوع نمود. محمدی نیا، اسدا...، اعیاد اسلامی و نوروز، قم، نصایح، 1376، چاپ اول، ص 41.
 - [10]- نحوه خواندن این نماز در مفاتیح الجنان در اعمال عید نوروز ذکر شده است.
 - [11]- عاملی، شیخ حر؛ پیشین، ج 8، ص 173.
 - [12]- همان، ج 3، ص 335.
 - [13]- قمی، شیخ عباس؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید نوروز، ص 559.
 - [14]- همان، ص 558.

[15]- همان، ص 559، خصوصاً دعای «یا مقلب القلوب و الابصار...»